

مبانی و راهنمای عملی
روش‌های پژوهش
در علوم تربیتی

سرشناسه: صالحی عمران، ابراهیم، ۱۳۴۳ -

خوان و هم پدیدآور: مبانی و راهنمای عملی روش‌های پژوهش در علوم تربیتی/ نویسنده‌گان ابراهیم صالحی عمران، زینب کریمخانی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات سیاه‌رود، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهره: ۱۸۱ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

97A-932-96317-V-5

شماره ۱۳۶۲ -

شماره کتابشناسی: ۶۰۰۵۰۷

نام کتاب: میزان و راه های عملی روش های پژوهش در علوم تربیتی
نویسندگان: دکتر ابوالحسن هاشمی عمران (دانشیار دانشگاه مازندران) و
دکتر سید محمد خاکی (دانشیار دانشگاه مازندران)

صفحه آرایی: گروه هنری، سهام
مدیر اجرایی: تقی عابدی حاجی

ناشر: انتشارات سیاهرود

تراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

قیمت: ۳۹۰۰۰ تومان

آدرس: تهران، میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، کوچه رشتچی، پلاک ۷، واحد ۸

تلفن: ۶۶۹.۶۷۴۹ - ۶۶۹.۶۷۸۶

آدرس سایت: siahroudpub.ir ایمیل: siahroud@gmail.com

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات سیاه‌رود محفوظ است. تکثیر یا تولید

مجدد آن (چاپ، فتوکپی، تصویر، صوت و انتشار الکترونیکی) بدون اجازہ

مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

مقدمه	۲
فصل اول: کلیات	۹
فصل دوم: مبانی روش های کمی، کیفی و ترکیبی	۱۹
فصل سوم: انتخاب موضوع پژوهش	۳۷
فصل چهارم: بیان مسئله	۴۷
فصل پنجم: پیشینه پژوهش	۵۳
فصل ششم: اهداف، فرضیه ها و سؤالات پژوهش	۷۱
فصل هفتم: مشخص کردن متغیرها، مقیاس سنجش آن ها و شاخص سازی	۸۱
فصل هشتم: انتخاب نوع پژوهش	۱۰۱
فصل نهم: جامعه و نمونه آماری پژوهش	۱۲۷
فصل دهم: ابزار گردآوری داده ها	۱۳۳
فصل یازدهم: تجزیه و تحلیل داده ها	۱۴۱
فصل دوازدهم: الگوی گزارش پژوهش	۱۶۱
فصل سیزدهم: مرجع نویسی	۱۶۷
منابع	۱۷۷

مقدمه

«انسان امروز از انسان کهن هوشمندتر نیست؛ اگر دنیا را بهتر می‌فهمد به خاطر تفاوت در روش است.»

فرانسیس بیکن

روش‌شناسی را ورای همه رویکردهای علمی به آن می‌توان گفت که از شک و تردید زاده شده است. ناشی از آنست که در این تردید می‌شوید که آنچه می‌دانید ممکن است صحیح نباشد. پس چگونه می‌توان از درست بودن چیزها اطمینان حاصل کرد؟ چگونه می‌توان مسائل را شناخت و درک کرد؟ جواب دادن به این سوال‌ها با نشانه‌های بی‌شک حاکی از جسارت علمی است، ولی بدون تردید ناکافی و نادرست است. برای همین، در اینجا فقط به این نکته اشاره می‌شود که این سوال‌ها باعث انفجار شناخت‌ها در مسیر علم و به تبع در حیطه علوم تربیتی شده است، به گونه‌ای که می‌توان گفت پازل دنیای علوم تربیتی از تصویر شفاف و یک دست به دور شده است و در هرج و مرجی از پژوهش‌ها، فرضیه‌ها و الگوها دست و پا می‌زند. این مسئله جای تامل دارد که این نشان از غنای علوم تربیتی است یا نشانه ناپختگی آن؟ اما می‌توان این تقدیر علوم تربیتی را به فال نیک گرفت و با کمک روش‌شناسی به پیچیدگی‌های آن تا حدودی پاسخ داد. روش‌شناسی در علوم تربیتی ساحتی است که در آن می‌توان نظریه و عمل را با هم آشتی داد. شاید بتوان این‌طور ادعا

کرد که فهم صحیح روش پژوهش می‌تواند راهی برای کاربرست دانش علوم تربیتی در درک مسائل واقعی جامعه باشد.

بنابر این، یکی از اهداف نگارش کتاب حاضر این است که اصول نظری روش پژوهش را با زبانی ساده و قابل فهم به صورت عملیاتی برای دانشجویان ارائه کند، زیرا به گفته انیشتین، «اگر نتوانید موضوعی را ساده‌گی توضیح دهید، در حقیقت آن موضوع را درست نفهمیده‌اید». بنابر این، توضیح ساده مفاهیم روش پژوهش نشان از فهم درست آن خواهد داشت.

زمانی که دانش از درس روش پژوهش خرسند بود که باعث رشد مهارت حل مسئله در دانشجویان شود. برای رسیدن به این مهارت، ابتدا نیاز است که دانش‌جویان با نیت اولیه روش پژوهش را درک کنند، و یاد بگیرند که چگونه می‌توان آن را به صورت عملیاتی استفاده کنند، و متوجه این امر شوند که در روش پژوهش یک درس نظری خشک و صرفاً بر پایه نظریه نیست، بلکه می‌توانند با کاربرد تمام مراحل پژوهش، از پس درک و شناخت مسائل واقعی بپایند. در این زمان است که می‌توان گفت بین نظریه و عمل در حیطه روش‌شناسی ارتباط برقرار شده است. کتاب حاضر بیشتر بر این نکته تأکید دارد که روش پژوهش نه برای حقیقت‌جویی بلکه برای شناخت و درک بهتر مسائل است. همچنین این کتاب به دانشجویان کمک می‌کند تا به لحاظ معارف‌های علمی پژوهش‌های خود را عالمانه و در عین حال ساده‌تر به انجام برسانند.